

Determining the Relationship between Resilience and Personality Traits and Spiritual Intelligence in Female Students of Second Secondary School in Tehran

Negar Khodaii¹, Atena Tavakolian², Mansoureh Karimzadeh^{3*}

¹ M.A. in Educational Sciences, Department of Preschool Education, University of Rehabilitation and Social Health Sciences, Tehran, Iran.

² Master in Educational Psychology, Islamic Azad University, Faculty of Science and Research, Tehran, Iran

³ Associate Professor, Department of Pre-Primary Education, University of Rehabilitation Sciences and Social Health, Tehran, Iran. Corresponding author: mkarimz2000@gmail.com.

* **Corresponding author:** mkarimz2000@gmail.com

Received: 2025-07-08

Accepted: 2025-08-27

Abstract

Background and Aim: The present study was conducted with the aim of determining the relationship between resilience and personality traits and spiritual intelligence in female students of second secondary school in Tehran. **Methods:** The current research was a correlational description. The statistical population of this research included all the female students of the second secondary school in Tehran in the academic year 2001-2014, which is 226393 people. Using Cochran's formula, a sample of 389 people was selected from among all secondary school female students in Tehran using multi-stage cluster sampling method. To collect data, the standard questionnaires of Conroe Davidson's standard of resilience, the questionnaire of Neo's five personality traits and the standard questionnaire of King's spiritual intelligence were used. EXCEL and SPSS software were used for the required data, and simple linear regression analysis and multiple regression analysis were used for data. **Results:** The results of testing the first hypothesis of the research indicate that there is a positive and significant relationship between resilience and the negative and neurotic dimension of personality and between resilience and extroversion, acceptability, agreeableness and responsibility. . there is Also, based on the results of the second hypothesis of the research, it was found that there is a positive and significant relationship between resilience and spiritual intelligence in female students of the second secondary school. **Conclusion:** In this research, a significant relationship between fever and personality traits of female students of the second secondary school was investigated. The results showed that there is a positive and significant relationship between resilience and the characteristics of extroversion, agreeableness, agreeableness, and responsibility. On the other hand, a negative relationship is observed between resilience and neuroticism. These results show that resilient people can deal with problems with responsibility and bring positive solutions to negative events. Next, the hypothesis was investigated whether there is a relationship between resilience and spiritual intelligence in female students of the second secondary school. The results of increasing spiritual intelligence increase a person's resilience. Spiritual intelligence plays an important role in increasing the level of adaptability, coping with stress, solving problems, and creating meaning and purpose in life. These results are consistent with the results of previous researches that have reached similar results and show that spiritual intelligence can be used as an effective factor in increasing resilience and psychological improvement of people.

Keywords: Resilience, Spiritual intelligence, Personality traits, Female students

© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Karimzadeh, M & et al. (2025). Determining the Relationship between Resilience and Personality Traits and Spiritual Intelligence in Female Students of Second Secondary School in Tehran. *JNACE*, 7(2): 310-325.

تعیین رابطه تاب آوری با ویژگی های شخصیتی و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر تهران

نگار خدایی^۱، آتنا توکلیان^۲، منصوره کریم زاده^{۳*}

^۱ کارشناسی ارشد رشته روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران
^۲ کارشناسی ارشد علوم تربیتی، گروه پیش دبستانی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.
^۳ دانشیار گروه آموزشی پیش از دبستان، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران
 * نویسنده مسئول: mkarimz2000@gmail.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۶/۰۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۴/۱۷

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه تاب آوری با ویژگیهای شخصیتی و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر تهران انجام گرفت. روش پژوهش: پژوهش حاضر، توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود که ۲۲۶۳۹۳ نفر می باشد. با استفاده از فرمول کوکران از بین کلیه دانش آموزان دختر دوره متوسطه شهر تهران با روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای، نمونه ای به حجم ۳۸۹ نفر انتخاب گردید. برای گردآوری داده ها از پرسشنامه های استاندارد مقیاس تاب آوری کانرو دیویدسون، پرسشنامه صفات پنج گانه شخصیتی نئو و پرسشنامه استاندارد هوش معنوی کینگ استفاده شد. برای محاسبه داده های مورد نیاز از نرم افزارهای EXCEL و SPSS استفاده شد و برای تحلیل داده ها از تحلیل رگرسیون خطی ساده و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده گردید. یافته ها: نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش حاکی از آن است که بین تاب آوری و بعد روان نژندی شخصیت رابطه منفی و معنی دار و بین تاب آوری با ویژگی های برون گرایی، انعطاف پذیری، دلپذیر بودن و مسئولیت پذیری رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. همچنین بر اساس نتایج حاصل از فرضیه دوم تحقیق نیز مشخص گردید که بین تاب آوری با هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم، رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. نتیجه گیری: در این پژوهش، رابطه معنی داری بین تاب آوری و ویژگیهای شخصیتی دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که بین تاب آوری و ویژگیهای برون گرایی، انعطاف پذیری، دلپذیری، و مسئولیت پذیری رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. از طرف دیگر، بین تاب آوری و روان نژندی رابطه منفی مشاهده شد. این نتایج نشان می دهند که افراد تاب آور ترجیح می دهند به مشکلات با انعطاف و مسئولیت پذیری برخورد کنند و در مقابل رویدادهای منفی، راه حل های مثبت بیابند. در ادامه، فرضیه بررسی شد که آیا رابطه ای بین تاب آوری و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم وجود دارد. نتایج تأیید کرد که افزایش هوش معنوی باعث افزایش تاب آوری فرد می شود. هوش معنوی نقش مهمی در افزایش سطح انطباق پذیری، مقابله با استرس، حل مسائل، و ایجاد معنا و هدف در زندگی دارد. این نتایج با پژوهش های قبلی که به نتایج مشابهی دست یافته اند، همخوانی دارد و نشان می دهد که هوش معنوی می تواند به عنوان یک عامل مؤثر در افزایش تاب آوری و بهبود روان شناختی افراد مورد استفاده قرار گیرد

واژگان کلیدی: تاب آوری، هوش معنوی، ویژگی های شخصیتی، دانش آموزان دختر

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: خدایی، نگار؛ توکلیان، آتنا؛ کریم زاده، منصوره. (۱۴۰۴). تعیین رابطه تاب آوری با ویژگی های شخصیتی و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر تهران. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۷(۲): ۳۲۵-۳۱۰.

مقدمه

توجه به آن ها از نظر تحصیلات، باروری و رفاه، سیستم آموزشی را تا حد ممکن رشد می دهد (فرهادی، سبزه پرور و قاسمیان، ۱۳۹۷). همچنین از زمان شکل گیری روانشناسی،

دانش آموزان به عنوان بخش اساسی سیستم آموزشی، نقش ویژه ای در دستیابی به اهداف نظام آموزشی ایفا می کنند و

انباشت خطر می‌تواند حتی تاب‌آورترین افراد را نیز مغلوب سازد. براین اساس آنچه که می‌تواند در حل مسایل و مشکلات در درجه اول به فرد کمک کند و در درجه دوم به بهتر زیستن و داشتن رضایت بالاتری از زندگی بی‌نجامد ارتقاء مهارت تاب-آوری است (سلیمانی، کارگر، بهادر، ۱۳۹۸).

Myllant, Ide, Cuevas & Meehan (2018) نشان دادند، از جمله عواملی که به فرد در برخورد و سازگاری با موقعیت‌های دشوار و تنش‌آور زندگی کمک کرده و او را در برابر اختلالات آسیب‌شناختی و دشواری‌های زندگی در امان نگاه می‌دارد تاب-آوری است. علاوه بر این، این ظرفیت می‌تواند در طول زمان تغییر کند و ممکن است در صورت وجود عوامل حمایتی در فرد یا محیط، افزایش پیدا کند (به نقل از سلطانی نژاد و حاجی بیگی، ۱۴۰۰).

یکی از عوامل مهم در ارتباط با تاب‌آوری، هوش معنوی می‌باشد. هوش^۳ مفهومی است که از دیرباز، آدمی به پژوهش و تفحص در مورد ابعاد، تظاهرات، ویژگی‌ها و انواع آن علاقه‌مند بوده است (تربتی نژاد و علیمردادی، ۱۳۹۹). مفهوم هوش معنوی در ادبیات آکادمیک روانشناسی برای اولین بار در سال ۱۹۹۶ توسط Stevens و بعد در سال ۱۹۹۹ توسط Emmons مطرح شد (آراد، آللو، حبیب‌زاده، خلخالی، اسم حسینی، ۱۳۹۹). از این تاریخ به بعد گروهی از مؤلفان و پژوهشگران درصد آن برآمدند تا مفهوم هوش معنوی را با توجه به مبانی نظری متفاوت، تعریف کرده و مؤلفه‌های آن را مشخص کنند (King, 2018). به موازات این جریان، گروهی دیگر از روان‌شناسان مانند Gardner (1999) مفهوم هوش معنوی را در ابعاد مختلف مورد نقد و بررسی پیامدهای زندگی تطابق و سازگاری رویدادهای زندگی قرار دادند و پذیرش این مفهوم ترکیبی از معنویت و هوش را به چالش کشیدند (چنارانی، جهانی افتخاری، برجی، اصفهانیان، ۱۳۹۹).

هوش معنوی، عملکرد همراه با بصیرت، ملامت و مهربانی با حفظ آرامش درونی و بیرونی است. هوش معنوی^۴ مهمترین و اصلی‌ترین زیربنای هوش است، زیرا مفهوم هوش معنوی مفهومی نسبتاً جدیدی است که در دهه گذشته میزان قابل-توجهی از پژوهش‌ها را به خود اختصاص داده است (وکیل زاده دیزجی، ادیب، دانشور و طالبی، ۱۴۰۰).

کاربرد هوش معنوی زمانی است که افراد بخواهند از منابع و ظرفیت‌های معنوی برای تصمیم‌گیری‌های مهم و تفکر در موضوعات وجودی یا تلاش برای حل مسائل روزانه استفاده کنند (رشیدی، وهابی، صیادی، احمدیان، صیاد، لطیفی، ۱۳۹۹). Gardner (2000) Emmons با توجه به مقیاس هوش Gardner (1983) پنج کارایی را برای هوش معنوی در نظر می‌گیرد: (۱)

ساختار هیجانات به طور گسترده مورد مطالعه قرار گرفته است. مطالعات نشان می‌دهد که هیجانات در همه زمان‌ها بر توجه، تصمیم‌گیری، حافظه، پاسخ‌های فیزیولوژیکی، تعاملات اجتماعی و حتی طیف گسترده‌ای از فرآیندهای فردی و درون فردی اثر می‌گذارد (آقایی و کلانتری، ۱۳۹۸).

تاب‌آوری عبارت است از دارا بودن قدرت تحمل بالا در مواجهه با مسائل آسیب‌زا و حضور موثر در محیط پیرامون به طوری که فرد قادر به انطباق و سازگاری با شرایط کنونی زندگی خود باشد (دلاور، ۱۴۰۱).

تاب‌آوری جزو عوامل تاثیرگذار در روابط والدین و فرزندان می‌باشد، افراد با تاب‌آوری بالا به دلیل برخورداری از ویژگی‌های مثبت مانند سلامت روان، انعطاف‌پذیری و مهارت حل مسئله و عدم برخورداری از ویژگی‌های منفی نظیر افسردگی و اضطراب، در برابر مشکلات رفتاری کودکان تاثیرگذارترند (قدم پور، حیدرانی و برزگر بفرویی، ۱۳۹۸).

دانش‌آموزان^۱، بزرگترین سرمایه‌انسانی هر جامعه به شمار می‌آیند چرا که می‌توانند با درهم آمیختن شور و اشتیاق کودکی و نوجوانی و علم و مهارت آموخته شده، چرخ‌های پیشرفت و توسعه را به حرکت درآورند (رحمتی، یمینی، مهدیان، ۱۴۰۰). در همه کشورها، سالانه سهم زیادی از درآمد ملی صرف آموزش و پرورش می‌شود، اما بخش زیادی از هزینه‌ها هدر می‌رود. یکی از مواردی که همواره مورد توجه برنامه‌ریزان، مدیران، معلمان و اولیای دانش‌آموزان بوده است، تاب‌آوری می‌باشد (جعفری، حجازی، صبحی، ۱۳۹۹).

تاب‌آوری^۲ را می‌توان توانایی کنار آمدن با مشکل به شمار آورد. در واقع تاب‌آوری فرار از مشکلات نیست بلکه به افراد این توانایی را می‌بخشد که از مشکلات عبور کرده، از زندگی خود لذت برده و استرس‌ها و فشارها را بهتر حل و فصل نمایند (ذبیح‌الله‌زاده، رشوند، نعمت طاووسی، ۱۳۹۸). به عبارت دیگر تاب‌آوری توانایی حرکت به همراه مشکلات است یعنی علیرغم اینکه فرد با استرس، نگرانی و مشکل روبرو بوده، قادر باشد وظایف شخصی، اجتماعی، رقابتی و محیطی خود را انجام داده و به فعالیت کاری خود ادامه دهد (حجتی، قیصران، بخشانی، ۱۳۹۷).

تاب‌آوری جایگاه ویژه‌ای در حوزه‌های روانشناسی تحول، خانواده و بهداشت روان یافته است (Thomas & Asselin, 2018)، به طوری که هر روز بر شمار پژوهش‌های مرتبط با اثر این سازه و همچنین تدوین مداخله‌ای مربوط به ارتقاء این مهارت افزوده می‌شود (Block, 2018). از سوی دیگر تاب‌آوری ویژگی یا خصلتی نیست که برخی دارای آن باشند و برخی آن را نداشته باشند (شباهنگ، خسروجاوید، احمدی، ۱۳۹۷)، تاب‌آوری اشاره به ایستادگی در برابر خطر دارد اما یک پدیده تدریجی است و

ظرفیت متعالی کردن کارها با توجه به یکپارچگی جهان آفرینش، (۲) توانایی تجربه سطح بالایی از خودآگاهی، (۳) بررسی تجربیات روزانه با احساس مذهبی و معنوی، (۴) توانایی به-کارگیری منابع معنوی در حل مشکلات و (۵) انجام رفتارهای پرهیزکارانه مانند فداکاری (اسوار، اسوار، پروین، ۱۳۹۶).

Amram (2007) معتقد است هوش معنوی شامل حس معنا، هدف و تقدس در زندگی و خوش بینی نسبت به بهبود شرایط دنیا است (دربازاده، یآوری، تقوی اردکانی، خیرخواه، شریف، آزادچهر، باقری، ۱۴۰۰). فردی با هوش معنوی بالا دارای انعطاف، خودآگاهی، ظرفیتی برای الهام و شهود، دیدگاه کل به جهان هستی است که در جستجوی پاسخ برای پرسش-های بنیادی زندگی و نقد سنتها و آداب و رسوم است (عبدالرزاق نژاد، نخعی و میری، ۱۳۹۹).

یکی دیگر متغیرهای مهم در خصوص دانش آموزان که با تاب آوری در ارتباط است، ویژگی های شخصیتی می باشد. شخصیت از بنیادی ترین مفاهیم روان شناسی است که می تواند به انسان ها کمک کند تا خود و دیگران را بهتر بشناسد؛ و همچنین به عنوان عامل تعیین کننده می تواند تمامی رفتارهای انسانی را در عرصه زندگی شخصی و اجتماعی تحت تأثیر قرار داده و گاهی در اثر صفات و ویژگی های ناسازگارانه، فرد و اطرافیان وی را با مشکل جدی مواجه می کند (اربابی، سراوانی، زینلی پور، ۱۴۰۰، سرمد، حجازی، بازرگان هرندی، ۱۴۰۱). شخصیت عبارت است از مجموعه سازمان یافته و واحدی متشکل از خصوصیات نسبتاً پایدار و ثابت که بر روی هم یک فرد را از فرد یا افراد دیگر متمایز می سازد (بارالهی، رحیمی و خباز شیرازی، ۱۳۹۷). هیلگارد معتقد است شخصیت از ویژگی هایی است که فرد را قادر به ایجاد ارتباط با دیگران ساخته و تحقق احترام به خود را تسهیل می کند. Allport (1975) شخصیت را سازمان پویای درون شخص می داند که از نظام های روانی جسمانی تشکیل یافته است، این نظام ها، الگوهای شاخص رفتار، افکار و احساسات شخص را ایجاد می کند (صاحبدل، زهراکار، دلاور، ۱۳۹۵). بسیاری از روانشناسانی که در زمینه شخصیت صاحب نظر هستند بر این باورند که می توان تفاوت های فردی را بر پایه ی ویژگی های نسبتاً پایدار شخصیت که توسط خود فرد گزارش می شود اندازه گیری نمود. (Toland & Carrigan, 2011).

Ozawa, Suzuki, Mizuno, Tarumi, Yoshida, Fujii, ... & Uchida (2017) پژوهش های خود را برای بررسی نمونه ها و انواع شخصیت و ویژگی های آنان در جهت شناخت شخصیت ها متمرکز کرده و در این زمینه به خصوصیات روانی گوناگونی که در روانشناسی با عناوینی چون رگه ها، عادات و ریختها مشخص شده اند توجه نشان داده است به نظر اوزاوا و

همکاران بر اساس روش تحلیل عوامل دو بعد عمده در شخصیت قابل شناسایی است درون گرایی - برون گرایی و تهییج پذیری - ثبات هیجانی نورو گرای. بعد درون گرایی - برون گرایی به خصوصیتی اشاره دارد که نشان دهنده گرایش به امور بیرونی و یا درونی است چنانکه فرد بیشتر به امور خارج از خود توجه داشته باشد و رفتار فرد بیشتر معلول عوامل بیرونی باشد (Leone, Dorstyn & Ward, 2016) (مظفری، ۱۳۹۶).

شخصیت گرایش به برون گرایی و در صورتی که رفتار فرد بیشتر حاصل ارزیابی های ذهنی و عوامل درونی باشد گرایش به درون گرایی دارد خصوصیتی از قبیل اجتماعی بودن سرزندگی تمایل به طنز و شوخی بی پروایی تمایل به رهبری تنوع طلبی و فعال بودن اشاره به تیپ برون گرا و خصوصیتی چون ثبات خلقی، خویشن داری، متفکر بودن، دقیق بودن، ساکت و غیر اجتماعی بودن، محافظه کاری، صلح طلبی اشاره به تیپ درون گرا دارد بدیهی است که اکثر افراد در طیف بینابینی یعنی نه کامل درون گرا و نه کامل برون گرا قرار می گیرند بعد نورو گرای بی ثباتی هیجانی به خصوصیتی چون اضطراب بی قراری بدبینی تکانشی بودن تغییر پذیری و تهییج پذیری و ثبات هیجانی به خصوصیتی از قبیل تناسب خلق، توانایی تصمیم گیری منطقی، توجه به هنجارهای اجتماعی و توانایی سازگاری دارد (صدقی، چراغی و ذاکری، ۱۳۹۹).

در نتیجه با توجه به اهمیت هوش معنوی، ویژگی های شخصیتی و تاب آوری، هدف این پژوهش بررسی رابطه تاب آوری با هوش معنوی و ویژگی های شخصیتی دانش آموزان بود. با توجه به مباحث مطرح شده سؤال اصلی این پژوهش این است که چه رابطه ای بین تاب آوری با هوش معنوی و ویژگی های شخصیتی دانش آموزان وجود دارد؟

نوجوانی به دوره ای از جریان تدریجی زندگی اطلاق می شود که با تحول عمیق در جسم و روان و قدرت تجسم و تخیل همراه است (Keating, Demidenko & Kelly, 2019). انتقال از کودکی به نوجوانی تحت تأثیر تغییرات مهم در سطوح عاطفی و شناختی است. نوجوانی دوره ای است که در آن، تغییرات آشکار بیولوژیک، شناختی، اجتماعی و عاطفی رخ میدهد (Morelli & Nettey, 2019). در هر جامعه، سلامت کودکان و نوجوانان اهمیت ویژه ای دارد و توجه به بهداشت روانی آنها کمک می کند تا از نظر روانی و جسمی سالم باشند (نوذری، ثابت و بشر دوست، ۱۴۰۰). و نقش اجتماعی خود را بهتر ایفا کنند. نگرانی درباره سلامت روان کودکان و تأثیر آن بر رشد و عملکرد کودک و نوجوان، همزمان با افزایش میزان شیوع اختلال های روانی تشخیص پذیر، در سال های اخیر به طور چشمگیری افزایش یافته است (شهبازیان خونیق، حسنی، رشبری دیبافر، ۱۳۹۸). بر

آموزان را بیش از پیش روشن کند و مسئولان آموزشی را تشویق نماید تا با استفاده از روش‌های مختلف به تقویت این مهارت در دانش آموزان اقدام کنند. با توجه به این که تاکنون در زمینه رابطه جهت تاب آوری با ویژگی‌های شخصیتی و هوش معنوی در دانش آموزان تحقیقات اندکی انجام گرفته بود و پژوهشی یافت نشد که به بررسی رابطه تاب آوری با ویژگی‌های شخصیتی و هوش معنوی در دانش آموزان دوره متوسطه دوم پرداخته باشد. بنابراین با توجه به اینکه تاکنون مطالعه‌ای بر روی رابطه تاب آوری با ویژگی‌های شخصیتی و هوش معنوی در دانش آموزان دختر انجام نشده، این پژوهش با هدف بررسی و زمینه‌یابی رابطه‌ی دو متغیر در شهر تهران انجام شده است و دو فرضیه آن بدین صورت می‌باشد:

۱. بین تاب آوری با ویژگی‌های شخصیتی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم رابطه وجود دارد.
۲. بین تاب آوری با هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی ضمن اینکه یک مطالعه توصیفی از نوع همبستگی است.

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ می‌باشند. بر اساس آمار آموزش و پرورش استان تهران، تعداد کل دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم در سطح شهر تهران، در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱، ۲۲۶۳۹۳ نفر می‌باشد. در این پژوهش، برای انتخاب نمونه آماری، از فرمول کوکران استفاده شده است. با توجه به حجم جامعه، حداقل حجم نمونه آماری ۳۸۴ نفر می‌باشد که جهت رعایت حاشیه ایمنی و از آنجا که ممکن است برخی از پرسشنامه‌ها به صورت ناقص تکمیل شوند، لذا در نهایت تعداد ۴۰۰ پرسشنامه توزیع گردید. به منظور جمع آوری داده‌ها، هم از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شده است به این صورت که از بین ۱۹ ناحیه آموزشی در سطح شهر تهران، به صورت تصادفی ۷ ناحیه آموزشی شامل نواحی ۴، ۷، ۹، ۱۴، ۱۵، ۱۷ و ۱۹ انتخاب و از هر ناحیه ۳ مدرسه دخترانه و از هر مدرسه ۲ کلاس و از هر کلاس به طور متوسط ۱۰ نفر از دانش آموزان بر اساس تعداد مورد نیاز به پرسشنامه پاسخ دادند. ضمن اینکه نمونه آماری بر اساس ملاک‌های ورود و خروج انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به این پژوهش عبارت بودند از داشتن حداقل ۱۵ سال و بیشتر، توانایی برقراری ارتباط کلامی و سواد خواندن و نوشتن، برخورداری از سلامت شناختی، نداشتن تاریخچه ابتلا به اختلالات شدید روانی و جسمانی طبق گزارش خود آنها و

همین اساس، متخصصان بر اهمیت ارزیابی و درمان به موقع اختلال‌های روانشناختی تأکید می‌کنند. از آنجا که الگوهای هیجانی و رفتاری در بزرگسالی دشوارتر تغییر می‌کنند، تشخیص هرچه زودتر مشکلات سلامت روان در کودکی و نوجوانی یکی از مسائل پیشگیرانه بهداشت همگانی است (Morelli & Nettey, 2019). در این راستا، شناخت صحیح ابعاد مختلف جسمی و روانی این گروه سنی و کوشش برای تأمین شرایط مادی و معنوی مناسب برای رشد بدنی، عاطفی و فکری آنها واضح‌تر از آن است که احتیاج به تأکید داشته باشد (شاهی، صادقی افجه، عباس‌آبادی، ۱۳۹۹).

یکی از مفاهیمی که می‌تواند در دانش آموزان به افراد کمک کند مفهوم تاب‌آوری است، تاب‌آوری صرفاً به سازگاری و تطبیق سازنده در برخورد با مشکلات و گرفتاری‌ها اطلاق شده است (Scheffers, van Vugt & Moonen, 2020). افراد تاب‌آور ویژگی‌های شخصی مثل شایستگی اجتماعی، خودمختاری، نظم، صبر، خوشبینی و هوش بالا دارند (حسینی قمی و جهان بخشی، ۱۴۰۰).

یکی از عوامل مهم افراد که با تاب آوری دانش آموزان در ارتباط است، ویژگی شخصیتی می‌باشد. شخصیت از بنیادی‌ترین مفاهیم روان‌شناسی است که می‌تواند به انسان‌ها کمک کند تا خود و دیگران را بهتر بشناسد؛ و همچنین به‌عنوان عامل تعیین‌کننده می‌تواند تمامی رفتارهای انسانی را در عرصه زندگی شخصی و اجتماعی تحت تأثیر قرار داده و گاهی در اثر صفات و ویژگی‌های ناسازگارانه، فرد و اطرافیان وی را با مشکل جدی مواجه می‌کند (کاظمینی و مدرس غروی، ۱۳۹۸).

یکی دیگر از متغیرهای این پژوهش هوش معنوی می‌باشد. هوش مفهومی است که از دیر باز آدمی به پژوهش و تفحص در مورد ابعاد، تظاهرات، ویژگی‌ها و انواع آن علاقمند بوده است (احمدی نیک، ۱۴۰۰). در این بین یکی از ابعاد هوش تحت عنوان هوش معنوی جزو عرصه‌هایی است که تحقیقات چندان منسجم و نظام‌مندی در جهت شناخت و تبیین ویژگی‌ها و مؤلفه‌های آن در حد و اندازه سایر انواع هوش صورت پذیرفته است و همین امر خود دشواری‌های بسیاری را در راستای تمییز دقیق مؤلفه‌ها و ویژگی‌های آن بر سر راه محققین ایجاد می‌نماید (بهمنی، مقیمی زارع، بهرامی و اسدی، ۱۳۹۷).

پژوهش حاضر از نظر "کاربردی" نیز دارای اهمیت می‌باشد. نتایج پژوهش حاضر می‌تواند برای مسئولان آموزش و پرورش، معلمان، روانشناسان، والدین و ... جهت بهبود بخشیدن به تاب آوری، ویژگی‌های شخصیتی و هوش معنوی در دانش آموزان مورد استفاده قرار گیرد. همچنین نتایج پژوهش می‌تواند اهمیت تاب آوری با ویژگی‌های شخصیتی و هوش معنوی در دانش

پرسشنامه سنجش صفات پنج گانه شخصیتی (NEO) استفاده شده است. این پرسشنامه در سال ۱۹۸۵ توسط مک کری و کاستا تهیه گردید و شامل ۵ بعد روان نژندی، برون گرایی، انعطاف پذیری، دلپذیر بودن و مسئولیت پذیری (وجدانی بودن) است که برای هر بعد ۱۲ سؤال (در مجموع ۶۰ سؤال) وجود دارد. پاسخ دهی به این سؤالات در قالب مقیاس لیکرت ۵ تایی از کاملاً موافقم (بالا ترین امتیاز)، موافقم، نظری ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم (پایین ترین امتیاز) صورت می گیرد. با جمع کردن نمرات سؤالات با هر ۱۲ حیطه، نمره هر حیطه محاسبه و تفسیر می گردد. در مورد هر حیطه نمره ۱۲-۲۴ به عنوان نمره پایین، ۲۵-۴۸ به عنوان نمره متوسط و ۴۹-۶۰ به عنوان نمره بالا در نظر گرفته می شود. لازم به ذکر است کسب نمره در این پرسشنامه به مفهوم خوب یا بد بودن وضعیت فرد در هر بعد نیست، بلکه صرفاً ویژگی شخصیت آن فرد را مطرح می کند. برای مثال ممکن است فرد نمره بالایی در بعد برون گرایی کسب کند در حالی که از بعد انعطاف پذیری نمره پایینی به دست آورده است که نشان دهنده برون گرا بودن و عدم انعطاف پذیری فرد است (صادق زاده و هدایت، ۱۳۹۹).

روایی و پایایی درازمدت این پرسشنامه نیز مورد ارزیابی قرار گرفته است. یک مطالعه طولانی ۶ ساله روی مقیاس های روان آزدگی خوبی، برون گرایی و باز بودن نسبت به تجربه، ضریب های روایی و پایایی ۰/۶۸ تا ۰/۸۳ را در گزارش های شخصی و نیز در گزارش های زوج ها نشان داده است. ضریب روایی و پایایی دو عامل سازگاری و با وجدانی به فاصله دو سال به ترتیب ۰/۷۹ و ۰/۶۳ بوده است. در هنجاریابی آزمون NEO که توسط گروسی فرشی (۱۳۸۰) روی نمونه ای با حجم ۲۰۰۰ نفر از بین دانشجویان دانشگاه های تبریز، شیراز و دانشگاه های علوم پزشکی این دو شهر صورت گرفت ضریب همبستگی ۵ بعد اصلی را بین ۰/۵۶ تا ۰/۸۷ گزارش کرده است. ضرایب آلفای کرونباخ در هر یک از عوامل اصلی روان آزدگی خوبی، برون گرایی، باز بودن، سازگاری و با وجدانی به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۷۳، ۰/۵۶، ۰/۶۸ و ۰/۸۷ به دست آمد. جهت بررسی روایی و پایایی محتوایی این آزمون از همبستگی بین دو فرم گزارش شخصی (S) و فرم ارزیابی مشاهده گر (R)، استفاده شد، که حداکثر همبستگی به میزان ۰/۶۶ در عامل برون گرایی و حداقل آن به میزان ۰/۴۵ در عامل سازگاری بود. در پژوهش آتش روز (۱۳۸۶) با استفاده از روش همسانی درونی، ضریب آلفای کرونباخ برای هر یک از ۵ صفت: روان آزدگی خوبی، برون گرایی، گشودگی، سازگاری و وجدانی بودن به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۵۵، ۰/۲۷، ۰/۳۸ و ۰/۷۷ به دست آمد. در تحقیقات خارجی، پرسشنامه شخصیتی NEO-FFI توسط مک کری و کاستا روی ۲۰۸ نفر از دانشجویان آمریکایی به فاصله سه ماه اجرا گردید

رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش. ملاک خروج نیز شامل تمایل نداشتن افراد شرکت کننده به ادامه همکاری در هر زمان از اجرای پژوهش بود. پس از توزیع پرسش نامه، اگر هر یک از دانش آموزان در خواندن یا درک سؤال های پرسش نامه مشکل داشتند، پرسش نامه برای دانش آموزان خوانده و توضیح داده می شد.

در این پژوهش از سه پرسشنامه پرسشنامه تاب آوری کانر و دیویدسون^۵ (۲۰۰۳)، پرسشنامه ویژگیهای شخصیتی مک کری و کاستا^۶ (۱۹۸۵) و پرسشنامه استاندارد هوش معنوی کینگ^۷ (۲۰۰۴) استفاده شد.

پرسشنامه تاب آوری کانر و دیویدسون (۲۰۰۳)،

برای سنجش متغیر تاب آوری، از مقیاس تاب آوری کانر و دیویدسون استفاده شده است. پرسشنامه تاب آوری کانر و دیویدسون (۲۰۰۳) با مرور منابع پژوهشی ۱۹۷۹ تا ۱۹۹۱ تهیه شد. بررسی ویژگیهای روانسنجی این مقیاس در شش گروه جمعیت عمومی، مراجعه کنندگان به بخش مراقبت های اولیه، بیماران سرپایی روانپزشکی، بیماران با مشکل اختلال اضطراب فراگیر، و دواگروه از بیماران استرس پس از سانحه (PTSD) انجام شده است. این پرسشنامه شامل ۲۵ گویه در قالب پنج مؤلفه است که عبارت اند از: (۱) صلاحیت شخصی، استانداردهای بالا و سخت کوشی؛ (۲) اعتماد به استعدادهای ذاتی خود، تحمل پذیری در برابر احساس ها و آثار منفی و تقویت آثار فشار؛ (۳) پذیرش مثبت تغییر و روابط ایمن؛ (۴) کنترل؛ (۵) ایمن. هر گویه بر اساس مقیاس لیکرت بین صفر (کاملاً نادرست) و پنج (همیشه درست) نمره گذاری می شود. حداکثر نمره در این پرسشنامه ۱۰۰ و حداقل نمره صفر است. نمره هر آزمودنی برابر مجموع نمرات یا کل ارزشهای به دست آمده از هر یک از سؤالات است. بنابراین طیف نمرات آزمون بین ۰ تا ۱۰۰ قرار دارد. نمرات بالاتر بیانگر تاب آوری بیشتر آزمودنی است. روایی این پرسشنامه در جامعه ایرانی به روش تحلیل عاملی توسط کردمیرزا (۱۳۸۸)، خلعتبری و بهاری (۱۳۸۹) و مؤمنی، اکبر یوشوریده (۱۳۸۸)، مورد تأیید قرار گرفته است. ضمن اینکه پایایی این پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ در تحقیقات مختلفی در داخل کشور انجام گرفته است؛ برای مثال در تحقیق بادزیان، رضایی مقدم، فاطمی (۱۳۹۸)، مقدار پایایی این پرسشنامه در میان زنان روستایی استان فارس ۰/۸۸ به دست آمد، همچنین در تحقیق کیهانی، تقوایی، رجبی و امیرپور (۱۳۹۳)، با استفاده از یک نمونه آماری شامل ۵۰۰ دانشجوی دختر پرستاری، مقدار پایایی تحقیق ۰/۶۶۹ به دست آمد که بیانگر پایایی قابل قبول است.

پرسشنامه ویژگیهای شخصیتی مک کری و کاستا

(۱۹۸۵) برای سنجش متغیر ویژگی های شخصیتی از

۰/۸۸ برآورد شد. روایی صوری و محتوایی مقیاس توسط متخصصان روان‌شناسی نیز مورد تایید قرار گرفته است. برای برآورد روایی همگرایی از پرسشنامه‌ی تجربه‌ی معنوی غباری بناب به طور همزمان استفاده شده که ضرایب همبستگی این دو پرسشنامه ۰/۶۶ به دست آمده است. برای محاسبه‌ی روایی سازه مقیاس از تحلیل عامل اکتشافی و تحلیل عامل تاییدی مرتبه‌ی اول استفاده شد. نتیجه‌های به دست آمده نشان داد که این مقیاس ابزاری پایا برای سنجش هوش معنوی است و با توجه به روایی و پایایی مناسب، آن را می‌توان در محیط‌های آموزشی و پژوهشی مانند دانشگاه استفاده نمود. ضریب پایایی این مقیاس در مطالعه کینگ (۲۰۰۷) که بر روی ۶۱۹ دانشجو انجام گرفت، ۰/۹۵ گزارش شده است و آلفای زیر مقیاس‌های آن از جمله تفکر وجودی انتقادی ۰/۸۸، ایجاد معناداری شخصی ۰/۸۷، هشیاری متعالی ۰/۸۹ و گسترش هشیاری متعالی ۰/۹۴، بیان شده است.

که ضرایب روایی و پایایی آن بین ۰/۸۳ تا ۰/۷۵ به دست آمده است.

پرسشنامه استاندارد هوش معنوی کینگ (۲۰۰۴)
برای سنجش متغیر هوش معنوی از پرسشنامه استاندارد هوش معنوی کینگ (SISRI-24) استفاده شده است. این پرسشنامه دارای ۲۴ سوال بوده که توسط کینگ و ویلگسورث در سال ۲۰۰۴ طراحی و تنظیم شده است که دارای ۴ مولفه ای (تفکر وجودی، آگاهی متعالی، بسط حالت هوشیاری و تولید معنای شخصی) می باشد. آزمودنی‌ها پاسخ خود را به هر گویه بر روی یک پیوستار (۰ = نظری ندارم، ۱ = درست نیست، ۲ = تا حدی درست، ۳ = خیلی درست، ۴ = کاملاً درست) رتبه بندی نمودند. بدین ترتیب نمره این مقیاس می تواند بین ۰ تا ۹۶ در نوسان باشد، که نمره ی بالا نشان دهنده میزان بالای هوش معنوی در افراد است. در پژوهش رقیب و همکاران (۱۳۸۹)، پایایی این مقیاس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ،

جدول ۱: نتایج آزمون آلفای کرونباخ پرسشنامه ها

عنوان متغیر	نحوه سنجش	تعداد سوالات	آلفای کرونباخ
تاب آوری	مقیاس تاب آوری کانرو دیویدسون	۲۵	۰/۸۴۲
ویژگیهای شخصیتی	پرسشنامه صفات پنج گانه شخصیتی (NEO)	۶۰	۰/۹۰۹
هوش معنوی	پرسشنامه استاندارد هوش معنوی کینگ (SISRI-24)	۲۴	۰/۷۶۳

گرفت. در این قسمت، آمار توصیفی متغیرهای پژوهش اعم از فراوانی، کمترین، بیشترین، میانگین و انحراف معیار آنها، جهت شناخت وضعیت پاسخگویی آزمون شوندگان به گویه های پرسشنامه مربوط به هر یک از متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

یافته ها

لازم به توضیح است که با توجه به حجم نمونه که برابر ۳۸۴ بود، جهت رعایت حاشیه ایمنی ۴۰۰ پرسشنامه توزیع گردید که در نهایت با توجه به ناقص بودن ۱۱ پرسشنامه، در نهایت داده های مربوط به ۳۸۹ پرسشنامه تکمیل شده مورد استفاده قرار

جدول ۲: آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	ابعاد	فراوانی	کمترین نمره	بیشترین نمره	میانگین	انحراف معیار
تاب آوری	صلاحیت شخصی، استانداردهای بالا و سخت کوشی، اعتماد به استعدادهای ذاتی خود، تحمل پذیری در برابر احساس ها و آثار منفی و تقویت آثار فشار، پذیرش مثبت تغییر و روابط ایمن، کنترل، ایمان	۳۸۹	۲۳	۹۳	۶۵/۷۰	۱۳/۴۶
	روان نژندی	۳۸۹	۱۳	۵۸	۴۲/۶۳	۹/۴۴
ویژگی های شخصیتی	برون گرایی	۳۸۹	۱۲	۵۸	۴۲/۰۴	۹/۵۲
	انعطاف پذیری	۳۸۹	۱۳	۵۸	۳۹/۴۰	۹/۹۳
	دلپذیر بودن	۳۸۹	۶	۵۸	۳۶	۱۰/۸۸
	مسئولیت پذیری	۳۸۹	۱۱	۵۷	۳۲/۲۶	۱۱/۱۲
هوش معنوی	تفکر وجودی، آگاهی متعالی، بسط حالت هوشیاری، تولید معنای شخصی	۳۸۹	۲۰	۹۰	۶۱/۳۷	۱۴/۳۸

تاب آوری ۶۵/۷۰ بوده و کمترین امتیاز آن ۲۳ و بیشترین امتیاز آن ۹۳ با انحراف معیار ۱۳/۴۶ می باشد. با توجه به نمره میانگین تاب

در جدول ۲، آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش ارائه شده است. همانطور که در این جدول آمده است میانگین متغیر وابسته

همانطور که می‌دانیم هدف پژوهش حاضر، تعیین رابطه تاب آوری با ویژگی‌های شخصیتی و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر تهران می باشد. برای این منظور پس از جمع آوری اطلاعات مربوط به متغیرهای تحقیق، آزمون کولموگروف- اسمیرنوف را انجام می‌دهیم که مشخص نماییم آیا داده‌های (متغیرهای بیان شده) حاصله از پرسشنامه، نرمال‌اند یا خیر؟ در صورت نرمال بودن داده‌ها از آزمون‌های پارامتری جهت بررسی و آزمون فرضیه‌ها استفاده می‌کنیم، در غیر اینصورت از آمار ناپارامتری استفاده خواهیم کرد. جدول ۳ نتایج مربوط به آزمون نرمال بودن متغیرها را نشان می‌دهد، نحوه نتیجه گیری در این آزمون بدین صورت است که اگر میزان P-Value کمتر از ۰/۰۵ باشد داده غیرنرمال و اگر بیشتر از ۰/۰۵ باشد، داده‌ها نرمالند.

آوری می‌توان گفت که نمونه آماری از سطح تاب آوری متوسط به بالایی برخوردار بوده‌اند. در ادامه آمار توصیفی مربوط به ابعاد پنج گانه شخصیتی آورده شده است در این زمینه میانگین هر ۵ بعد روان نژندی، برون گرایی، انعطاف پذیری، دلبندی بودن و مسئولیت پذیری به ترتیب مقادیر ۴۲/۶۳، ۴۲/۰۴، ۳۹/۴۰، ۳۶ و ۳۲/۲۶ می باشد و از آنجا که مقادیر هر ۵ بعد در فاصله بین ۲۵ الی ۴۸ قرار دارند، می‌توان گفت که نمونه آماری بر اساس امتیاز ویژگی‌های شخصیتی در حد متوسط قرار دارند؛ سایر اطلاعات مربوط به کمترین و بیشترین مقدار و همچنین انحراف معیار ابعاد پنجگانه شخصیتی به شرح جدول ۲ می باشد. در ارتباط با متغیر هوش معنوی نیز میانگین برابر ۶۱/۳۷ بوده و داده‌های آن در طیفی بین ۲۰ الی ۹۰ قرار دارند ضمن اینکه این متغیر با مقدار انحراف معیار ۱۴/۳۸، از بیشترین پراکندگی نسبت به سایر متغیرها برخوردار است.

جدول ۳: آزمون نرمال بودن متغیرهای پژوهش

ابعاد	آماره کولموگروف	سطح معناداری (p)	نتیجه گیری
تاب آوری	۰/۸۱۵	۰/۵۱۹	نرمال است
روان نژندی	۰/۷۳۸	۰/۶۱۵	نرمال است
برون گرایی	۱/۰۶	۰/۴۸۲	نرمال است
انعطاف پذیری	۰/۹۱۸	۰/۵۴۲	نرمال است
دلبندی بودن	۰/۹۷۱	۰/۴۰۳	نرمال است
مسئولیت پذیری	۰/۸۵۷	۰/۵۸۲	نرمال است
هوش معنوی	۱/۱۶۷	۰/۱۳۱	نرمال است

واریانس و یک سطح معناداری است. فرض صفر در این آزمون بیانگر یکسان بودن واریانس‌ها می باشد. نتایج آزمون لون در جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که مقادیر ابعاد معنی دار نیستند ($p > ۰/۰۵$)، بنابراین پیش فرض همگنی واریانس‌ها رعایت شده است.

با توجه به جدول ۳، مشخص است که تمامی متغیرهای پژوهش نرمال می‌باشند، بنابراین جهت آزمون این متغیرها از آزمون‌های پارامتری استفاده می‌کنیم. در پژوهش حاضر برای بررسی فرض برابری واریانس‌ها از آزمون لون استفاده می‌گردد. این آزمون دارای یک آماره بر اساس تحلیل

جدول ۴: نتایج همگنی واریانس‌ها بر اساس آزمون لون

ابعاد	F	درجه آزادی اول	درجه آزادی دوم	مقدار معناداری
روان نژندی	۱/۳۸۱	۸	۲۲	۰/۲۴۳
برون گرایی	۰/۸۱۵	۸	۲۲	۰/۵۰۶
انعطاف پذیری	۱/۴۱۷	۸	۲۲	۰/۲۱۸
دلبندی بودن	۰/۴۵۲	۸	۲۲	۰/۶۸۳
مسئولیت پذیری	۱/۸۷۱	۸	۲۲	۰/۱۸۶
هوش معنوی	۲/۲۶۱	۸	۲۲	۰/۱۰۲

برای بررسی رابطه بین تاب آوری با ویژگی‌های شخصیتی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم ابتدا از تحلیل رگرسیون خطی ساده استفاده گردید که نتایج آن در جدول ۴-۴ ارائه شده است.

در پژوهش حاضر، فرضیه اول تحقیق بدین صورت بیان گردید: « بین تاب آوری با ویژگی‌های شخصیتی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم، رابطه وجود دارد.»

جدول ۵: نتایج تحلیل رگرسیون خطی ساده بین تاب آوری و ویژگی های شخصیتی

متغیر	Beta	خطای استاندارد	T	ضریب تعیین	سطح معنی داری
ویژگی های شخصیتی	۰/۸۴۹	۰/۰۴۱	۳۱/۶۰۳	۰/۷۱۲	۰/۰۰۰

ویژگی های شخصیتی به شیوه ای مثبت (۰/۸۴۹)، توانایی پیش بینی تاب آوری را دارد.

در پژوهش حاضر، فرضیه دوم تحقیق بدین صورت بیان گردید:

«**بین تاب آوری با هوش معنوی در دانش آموزان**

دختر دوره متوسطه دوم رابطه وجود دارد.»

برای بررسی رابطه بین تاب آوری با هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم، ابتدا از تحلیل رگرسیون خطی ساده استفاده گردید که نتایج آن در جدول ۶ ارائه شده است.

با توجه به جدول ۵، از آنجا که سطح معنی داری متغیر ویژگی های شخصیتی ۰/۰۰۰ بوده و کمتر از ۰/۰۵ می باشد بنابراین نتیجه گیری می نمایم که بین تاب آوری با ویژگی های شخصیتی رابطه معناداری وجود دارد لذا فرضیه اول پژوهش تایید می شود، همچنین از آنجا که ضریب متغیر ویژگی های شخصیتی، مقدار ۰/۸۴۹ بوده و علامت ضریب مثبت است بنابراین مشخص است که بین تاب آوری و ویژگی های شخصیتی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد به طوری که

جدول ۶: نتایج تحلیل رگرسیون خطی ساده بین تاب آوری و هوش معنوی

متغیر	Beta	خطای استاندارد	T	ضریب تعیین	سطح معنی داری
هوش معنوی	۰/۳۰۵	۰/۰۴۸	۶/۳۱۱	۰/۰۹	۰/۰۰۰

هوش معنوی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد به طوری که هوش معنوی به شیوه ای مثبت (۰/۳۰۵)، توانایی پیش بینی تاب آوری را دارد.

نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان در جدول ۷، ارائه شده است.

با توجه جدول ۶، از آنجا که سطح معناداری متغیر هوش معنوی ۰/۰۰۰ بوده و کمتر از ۰/۰۵ می باشد بنابراین نتیجه گیری می نمایم که بین تاب آوری با هوش معنوی رابطه معناداری وجود دارد بنابراین فرضیه دوم پژوهش نیز تایید می شود، همچنین از آنجا که ضریب متغیر هوش معنوی مقدار ۰/۳۰۵ بوده و علامت ضریب مثبت است بنابراین مشخص است که بین تاب آوری با

جدول ۷: نتایج رگرسیون چندگانه برای آزمون پیش بینی تاب آوری بر اساس ویژگیهای شخصیتی و هوش معنوی و مولفه های آنها

ابعاد	B	خطای استاندارد	Beta	T	سطح معنی داری
روان نژندی	-۰/۵۷۶	۰/۰۹۶	-۰/۴۰۴	۶/۰۱۳	۰/۰۰۰
برون گرایی	۰/۱۵۸	۰/۰۸۶	۰/۱۱۲	۱/۸۴۰	۰/۰۶۷
انعطاف پذیری	۰/۰۴۷	۰/۰۴۶	۰/۰۳۴	۱/۰۰۷	۰/۳۱۵
دلپذیر بودن	۰/۰۳۳	۰/۰۵۷	۰/۰۲۷	۰/۵۸۳	۰/۵۶۱
مسئولیت پذیری	۰/۵۳۵	۰/۰۴۴	۰/۴۴۲	۱۲/۰۷۶	۰/۰۰۰
هوش معنوی	۰/۰۹۲	۰/۰۲۸	۰/۰۹۹	۳/۳۰۸	۰/۰۰۱
ضریب تعیین	۰/۷۵۰				
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۷۴۶				
آماره f	۱۹۰/۷۱۳				
سطح معنی داری	۰/۰۰۰				

نقش اصلی هر متغیر نشان داد که در درجه اول ویژگی مسئولیت پذیری، به شیوه ای مثبت (۰/۴۴۲) توانایی پیش بینی تاب آوری را دارد، بعد از آن به ترتیب ویژگی شخصیتی روان نژندی (۰/۴۰۴ -) به شیوه ای منفی و هوش معنوی (۰/۰۹۹)، به شیوه ای مثبت توانایی پیش بینی تاب آوری را دارند.

نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان نشان داد که مؤلفه های ویژگی های شخصیتی و هوش معنوی به میزان ۰/۷۵ با تاب آوری همبستگی دارند بدین معنی که ۰/۷۴۶ از کل واریانس تاب آوری توسط ابعاد ویژگی های شخصیتی و هوش معنوی تبیین می شود. همچنین ضرایب Beta جهت نشان دادن

بحث و نتیجه گیری

در سالهای اخیر رویکرد روان شناسی مثبت گرا، با شعار توجه به استعدادها و توانمندی انسان، مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. عواملی که تطابق هر چه بیشتر آدمی با نیازها و تهدیدهای زندگی را موجب کردند، بنیادی ترین سازه های مورد پژوهش در این رویکرد می باشد. در این میان تاب آوری جایگاه ویژه ای به خصوص در حوزه روان شناسی تحولی و سلامت روان را به خود اختصاص داده است (صادق زاده و هدایت، ۱۳۹۹). اهمیت تاب آوری این است که برخورداری این خصوصیات باعث می شود افراد به رفتار سازگارانه در موقعیت حل مسأله دست پیدا کند، که بالاترین سطح رشد را در حیطه های مختلف شناختی، اخلاقی، هیجانی، بین فردی و ... شامل می شود. فرد را برای هماهنگی با پدیده اطرافش و دستیابی به یکپارچگی درونی و بیرونی یاری می کند. همچنین افراد برای برخورد موفقیت آمیز با انواع شرایط استرس زا، علاوه بر خودکارآمدی و توانایی کنار آمدن با استرس و ناراحتی و حل مسائل به شیوه مطلوب، نیازمند تاب آوری هستند که به نوعی از عزت نفس و سلامت روانی خود در مقابل مشکلات محافظت کنند. از جمله عواملی که به فرد در برخورد و سازگاری با موقعیت های دشوار و تنش زای زندگی کمک می کند و افراد را در برابر اختلال های آسیب شناختی و دشواری های زندگی در امان نگه دارد، تاب آوری است. تاب آوری به معنای مهارت ها و توانمندی هایی است که فرد را قادر می سازد با سختی ها و مشکلات و چالش ها سازگار شود؛ علاوه بر این، تاب آوری توانایی سازگاری موفقیت آمیز با عوامل فشار زا نیز می باشد (Leone et al, 2016). توانایی برگشتن و بهبود یافتن، مهارت های فکری انعطاف پذیر، جست و جو کردن مشکلات به عنوان فرصتی برای یادگیری و رشد، توانایی حل کردن مسائل و مشکلات و مهارت های حل تعارض از جمله ویژگی های افراد تاب آور هستند (Oshio et al, 2018). تاب آوری به عنوان ظرفیتی برای مقاومت در برابر استرس و فاجعه و به معنای مقابله با شرایط دشوار و ارائه پاسخ انعطاف پذیر به فشارهای زندگی روزانه تلقی می شود که قابلیت انسان را برای سازگاری و غلبه بر خطر و سختی ها افزایش می دهد. تاب آور بودن به این معنا نیست که افراد از این طریق بتوانند زندگی بدون تجربه استرس و درد داشته باشند بلکه فردی که دارای تاب آوری است چاره ساز و انعطاف پذیر است، مطابق تغییرات محیطی خود را وفق می دهد و پس از برطرف شدن عوامل فشارزا به سرعت به حالت بهبود باز می گردد (صدقی و همکاران، ۱۳۹۹). تاب آوری به عنوان یک فرآیند، توانایی و یا پیامد سازگاری موفقیت آمیز، علیرغم شرایط تهدید کننده تعریف شده است. تاب آوری، به

معنای نبود عوامل خطر در زندگی نیست، بلکه به معنای حضور عوامل روان شناختی حمایتی است؛ و عوامل روان شناختی حمایتی در افراد می توانند به فرآیندها و روش های عملکردی اطلاق شوند که به پیامدهای مطلوب در زندگی انسان ها ختم می شوند. مثلاً زمانی که افراد با خطرات و چالش های زندگی مواجه می شوند، با وجود عوامل حمایت گر مانند مثبت اندیشی، اعتماد به نفس و کنترل هیجان های منفی، می توانند اثرات منفی و مخرب فشارهای زندگی را کاهش دهند. افراد تاب آور در برابر استرس، عموماً دارای منبع کنترل درونی هستند، یعنی می توانند مسئولیت شرایط و مسائل خود را بر عهده گیرند، خود شناسی مثبت دارند و نسبت به زندگی خوش بین هستند؛ این افراد، دارای شخصیت های قوی هستند و از سلامت روانی و جسمی بهتری در مقایسه با افرادی که در برابر استرس های زندگی ناشکیبا و بی تحمل می باشند، برخوردارند. به عبارتی دیگر، تاب آوری در برابر استرس، به عنوان یک توانایی روان شناختی در افراد محسوب می شود. با توجه به تحقیقات انجام شده از جمله عواملی که می توانند به میزان قابل توجهی بر تاب آوری اثرگذار باشد، ویژگیهای شخصیتی و هوش معنوی می باشند (Ozawa et al, 2017)

بر این اساس، هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه تاب آوری با ویژگیهای شخصیتی و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر تهران می باشد. بدین منظور یک نمونه آماری شامل ۳۸۹ نفر از دانش آموزان انتخاب گردیدند. روش آماری مورد استفاده جهت آزمون فرضیه های مطرح شده در این پژوهش تحلیل رگرسیون خطی ساده و تحلیل رگرسیون چندگانه می باشد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش حاکی از آن است که بین تاب آوری و بعد روان نژندی شخصیت رابطه منفی و معنی دار و بین تاب آوری با ویژگی های برون گرایی، انعطاف پذیری، دلپذیر بودن و مسئولیت پذیری رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. همچنین بر اساس نتایج حاصل از فرضیه دوم تحقیق نیز مشخص گردید که بین تاب آوری با هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

در این پژوهش، رابطه معنی داری بین تاب آوری و ویژگی های شخصیتی دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که بین تاب آوری و ویژگی های برون گرایی، انعطاف پذیری، دلپذیری، و مسئولیت پذیری رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. از طرف دیگر، بین تاب آوری و روان نژندی رابطه منفی مشاهده شد. این نتایج نشان می دهند که افراد تاب آور ترجیح می دهند به مشکلات با انعطاف و مسئولیت پذیری برخورد کنند و در مقابل رویدادهای منفی،

هوش معنوی به دانش آموزان آموزش داده شود زیرا آموزش این مؤلفه ها می تواند به تقویت تاب آوری دانش آموزان کمک کند.

- پیشنهاد می شود مشاوران و متخصصان بهداشت روان، یافته های این پژوهش را در کلینیک ها، مراکز توانبخشی، مشاوره و امور بالینی خود، برای ارتقاء تاب آوری مد نظر قرار دهند.

پیشنهادات پژوهشی

- پیشنهاد می شود علاوه بر استفاده از روش های نمونه گیری تصادفی، پژوهش های مشابهی نیز در نمونه های دیگر و با ویژگی های جمعیت شناختی متفاوت اجرا شود و نیز پیشنهاد می گردد در پژوهش های آتی این متغیرها به صورت علی و در قالب یک مدل مفروض مورد بررسی قرار گیرند.

موازین اخلاقی

در این پژوهش، تمام مصاحبه شوندگان به طور آگاهانه و با رضایت شخصی در مطالعه شرکت کردند و در جهت رعایت حقوق شرکت کنندگان و رعایت اصل رازداری، اطلاعات افراد بدون اخذ نام و نام خانوادگی ثبت و ضبط شد و تحلیل ها نیز به شکل ناشناس انجام شد، به طوری که امکان بازگشت به افراد از طریق اطلاعات میسر نبود.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می دارند.

تعارض منافع

این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد در سال ۱۴۰۱ می باشد و هیچ گونه تعارض منافی ندارد.

واژه نامه

1. Students	۱. دانش آموزان
2. Resilience	۲. تاب آوری
3. Intelligence	۳. هوش
4. Intelligence Spiritual	۴. هوش معنوی
5. Connor and Davidson's resiliency scale (CD-RISC)	۵. پرسشنامه تاب آوری کانر و دیویدسون
6. McCree and Costa personality traits questionnaire (NEO-FF)	۶. پرسشنامه ویژگیهای شخصیتی مک کری و کاستا
7. Spiritual Intelligence Self Report Inventory (SISRI)	۷. پرسشنامه استاندارد هوش معنوی کینگ

راه حل های مثبت بیاورند. در ادامه، فرضیه بررسی شد که آیا رابطه ای بین تاب آوری و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم وجود دارد. نتایج تأیید کرد که افزایش هوش معنوی باعث افزایش تاب آوری فرد می شود. هوش معنوی نقش مهمی در افزایش سطح انطباق پذیری، مقابله با استرس، حل مسائل، و ایجاد معنا و هدف در زندگی دارد. این نتایج با پژوهش های قبلی که به نتایج مشابهی دست یافته اند، همخوانی دارد و نشان می دهد که هوش معنوی می تواند به عنوان یک عامل مؤثر در افزایش تاب آوری و بهبود روان شناختی افراد مورد استفاده قرار گیرد.

در مجموع، این پژوهش نشان داده است که تاب آوری با ویژگی های شخصیتی و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم رابطه معنی دار و تأثیرگذاری دارد. این موارد می توانند به عنوان مبانی برنامه ها و مداخلات آموزشی برای تقویت تاب آوری و هوش معنوی در دوران مدرسه مورد استفاده قرار گیرند.

محدودیت ها و پیشنهادات

محدودیت ها

- در پژوهش حاضر از پرسشنامه استفاده گردید. در نتیجه ممکن است برخی از افراد از ارائه پاسخ واقعی خودداری نموده و یا پاسخ غیرواقعی داده باشند.
- این پژوهش به صورت مقطعی انجام گرفته است، به همین خاطر نتیجه گیری علی را با مشکل مواجه ساخته است.
- تعداد زیاد سوالات پرسشنامه، به طولانی شدن زمان پاسخگویی انجامید که می تواند منجر به خستگی پاسخگویان و در نهایت کاهش دقت پاسخ های شرکت کنندگان گردد.
- نتایج پژوهش حاضر در بین نمونه آماری انجام شده است لذا در تعمیم نتایج آن به سایر قشرهای جامعه باید جانب احتیاط رعایت گردد.

پیشنهادات کاربردی

- با توجه به نتایج حاصل از فرضیه اول پژوهش مبنی بر ارتباط معنی دار بین تاب آوری با ویژگی های شخصیتی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم، پیشنهاد می گردد برای بهبود شرایط تاب آوری افراد، دوره های آموزشی شخصیت شناسی و تقویت ابعاد مثبت شخصیت تشکیل شود تا توانایی شان جهت ارتقاء و شناخت ابعاد مثبت شخصیت شان افزایش یابد.
- با توجه به نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم تحقیق مبنی بر رابطه مثبت و معنی دار بین تاب آوری با هوش معنوی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم، پیشنهاد می شود که مؤلفه های

منابع فارسی

- دلاور، ع. (۱۴۰۱). روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی (ویراست پنجم). تهران: نشر ویرایش.
- ذبیح‌الله‌زاده، ف؛ رشوند، پ؛ نعمت طاووسی، م. (۱۳۹۸). اثربخشی درمان رفتاری شناختی مبتنی بر ذهن‌آگاهی والدمحور بر تاب‌آوری و خودتنظیمی هیجانی مادران نوجوانان مبتلابه اختلال بیش‌فعالی. مجله رویش روانشناسی، ۸(۱۲)، ۳۱-۳۸.
- رحمتی، ف؛ یمینی، م؛ مهدیان، ح. (۱۴۰۰). تعیین نقش میانجی انگیزش تحصیلی در رابطه بین باورهای هوشی و تاب‌آوری تحصیلی در میان دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم بجنورد. فصلنامه علمی پژوهشنامه تربیتی دانشگاه آزاد واحد بجنورد، ۱۶(۶۶)، ۸۱-۹۴.
- رشیدی، ش؛ وهابی، ا؛ صیادی، م؛ احمدیان، م؛ صیاد، س؛ لطیفی، ش؛ و همکاران. (۱۳۹۹). بررسی میزان هوش معنوی و عوامل مرتبط با آن در زنان شهر سمنان در سال ۱۳۹۶. مجله علوم پزشکی زانکو، ۲۱(۷۱)، ۱۸-۲۷.
- سرمد، ز؛ حجازی، ا؛ بازرگان هرندی، ع. (۱۴۰۱). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: نشر آگاه.
- سلطانی‌نژاد، ع؛ حاجی بیگی، ر. ا. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر ویژگی‌های شخصیتی بر تاب‌آوری دانشجویان (مورد مطالعه: دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)). دوفصلنامه علمی تربیت پاسدار انقلاب اسلامی، ۱۰(۲۱)، ۸۱-۱۱۱.
- سلیمانی، م؛ کارگر، م؛ بهادر، س. (۱۳۹۸). بررسی رابطه تاب‌آوری با جهت‌گیری مذهبی و وضعیت اقتصادی در والدین کودکان استثنایی. اولین کنفرانس ملی کودکان استثنایی از منظر روانشناسی تربیتی، علوم شناختی و آسیب‌شناختی، اهواز.
- شاهی، ه؛ صادقی افجه، ز؛ عباس‌آبادی، ف. (۱۳۹۹). رابطه سبک‌های دلبستگی و خودکنترلی با رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌های شهر تهران. مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، ۵(۴۵)، ۱۲-۲۴.
- شاهنگ، ر؛ خسروجلوید، م؛ احمدی، ع. (۱۳۹۷). نقش نگرش و تاب‌آوری در پیش‌بینی کیفیت زندگی والدین کودکان با نیازهای ویژه. سلامت روان کودک، ۵(۳)، ۱۱-۲۱.
- شهبازیان خونیک، آ؛ حسنی، ا؛ رشبری دیبافر، م. (۱۳۹۸). نقش تشخیصی قلدری و هوش اخلاقی در احتمال خودکشی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر سمنان در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶: یک مطالعه توصیفی. مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ۱۸(۱)، ۱۷-۳۰.
- صاحبدل، ح؛ زهراکار، ک؛ دلاور، ع. (۱۳۹۵). تحلیل مسیر اثر خصوصیات شخصیتی، ویژگی‌های ارتباطی و بسترهای فرهنگی در وابستگی عاطفی زوج‌ها. پژوهش‌های مشاور، ۵۷، ۴-۲۳.
- صادق زاده، ص؛ هدایت، ف. (۱۳۹۹). فراتحلیل رابطه هوش معنوی با تاب‌آوری. مجله پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، ۳(۲۶)، ۷۴-۶۳.
- احمدی نیک، ف. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر ابعاد هوش معنوی بر فرسودگی شغلی معلمان متوسطه شهرستان بهبهان. رویکردی نو در علوم تربیتی، ۳(۳)، ۴۸-۵۸.
- آراد، م؛ آیلو، ل؛ حبیب‌زاده، ح؛ خلخالی، ح؛ اسم حسینی، غ. ر. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر آموزش بر روی هوش معنوی پرستاران. مجله پرستاری و مامایی، ۱۸(۴)، ۳۱۸-۳۲۹.
- اربابی، ف؛ سراوانی، ش؛ زینلی پور، م. (۱۴۰۱). اثربخشی شفقت به خود بر بهزیستی روانشناختی، کیفیت زندگی و تاب‌آوری در زوجین با تعارضات زناشویی. دوماهنامه علمی - پژوهشی فیض، ۲۶(۱)، ۸۲-۹۰.
- اسوار، ش؛ اسوار، ش؛ پروین، ع. (۱۳۹۶). بررسی رابطه هوش معنوی و هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. اولین کنفرانس بین‌المللی توسعه و ترویج علوم انسانی در جامعه، تهران.
- آقایی، ب؛ کلانتری، ف. (۱۳۹۸). تأثیر یوگا بر تاب‌آوری و امید به زندگی در بیماران دیالیزی. هفتمین کنگره انجمن روانشناسی ایران، تهران.
- بادزبان، ف؛ رضایی مقدم، ک؛ فاطمی، م. (۱۳۹۸). تحلیل میزان تاب‌آوری زنان کارآفرین روستایی با بهره‌گیری از مقیاس کانر-دیویدسون. سیاست‌نامه علم و فناوری، ۱۰(۱)، ۳۹-۵۰.
- بهمنی، ج؛ مقیمی زارع، ف؛ بهرامی، ر؛ اسدی معصومه. (۱۳۹۷). بررسی ارتباط میان هوش معنوی و هوش هیجانی در دانشجویان پرستاری دانشکده علوم پزشکی آبادان. مجله تحقیقات سلامت در جامعه، ۴(۲)، ۴۷-۵۶.
- ترتبی نژاد، ح؛ علیمردی، س. (۱۳۹۹). بررسی ارتباط هوش معنوی با پیشرفت تحصیلی و نقش میانجیگری انگیزش در دانش‌آموزان دوره متوسطه اول. مجله مطالعات و تحقیقات در علوم رفتاری، ۲.
- جعفری، ل؛ حجازی، م؛ صبحی، ا. (۱۳۹۹). بررسی رابطه تاب‌آوری تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و میانجی معنای تحصیلی. روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه، ۹(۳)، ۳۵-۴۹.
- چنارانی، ر؛ جهانی افشاری، م؛ برجی، ج؛ اصفهانیان، ح. (۱۳۹۹). بررسی هوش معنوی و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان دانشکده علوم پزشکی نیشابور. بیهق، ۲۴(۴)، ۷۳-۸۱.
- حجتی، ح؛ قیصران، ح؛ بخشانی، ن. م. (۱۳۹۷). ارتباط تاب‌آوری و کیفیت زندگی در والدین دارای کودک مبتلا به تالاسمی ماژور در شهر زاهدان. نشریه پژوهش توانبخشی در پرستاری، ۵(۱)، ۳۷-۴۳.
- حسینی قمی، ط؛ جهان بخشی، ز. (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش تاب‌آوری بر استرس و سلامت روان مادران دارای فرزند کم‌توان ذهنی. فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۱۲(۴۶)، ۱۰۵-۲۲۸.
- دریازاده، س؛ یآوری، م؛ تقوی اردکانی، ع؛ خیرخواه، د؛ شریف، م. ر؛ آزادچهر، م. ج؛ باقری، ر. (۱۴۰۰). بررسی ارتباط هوش معنوی با عملکرد تحصیلی کارآموزان پزشکی بیمارستان شهید بهشتی کاشان. افق توسعه آموزش علوم پزشکی، ۱۲(۱)، ۲۵-۳۳.

- teaching hospitals. *Scientific Journal of Birjand University of Medical Sciences*, 27(3), 301-307. [Persian]
- Āghāeī, B., & Kalāntarī, F. (2019). The effect of yoga on resilience and life expectancy in dialysis patients. 7th Congress of the Iranian Psychological Association, Tehran. [Persian]
- Ahmadi Nik, F. (2021). Investigating the effect of spiritual intelligence dimensions on job burnout among high school teachers in Behbahan city. *A New Approach in Educational Sciences*, 3(3), 48-58. [Persian]
- Amram, Y. (2007). The seven dimensions of spiritual intelligence: An ecumenical, grounded theory. In 115th annual conference of the American psychological association, San Francisco, CA (Vol. 12).
- Ārād, M., Ālīlū, L., Habībzādeh, H., Khalkhālī, H., & Esm Hosseini, Gh. R. (2020). Investigating the effect of training on nurses' spiritual intelligence. *Journal of Nursing and Midwifery*, 18(4), 318-329. [Persian]
- Arbabī, F., Saravanī, S., & Zeynālīpoor, M. (2022). The effectiveness of self-compassion on psychological well-being, quality of life, and resilience in couples with marital conflicts. *Scientific-Research Bimonthly Journal of Feiz*, 26(1), 82-90. [Persian]
- Bādziān, F., Rezāeī Moghaddam, K., & Fātemī, M. (2019). Analysis of resilience level among rural entrepreneurial women using the Connor-Davidson scale. *Science and Technology Policy Letters*, 10(1), 39-50. [Persian]
- Bahmaei, J., Moghimi Zāre', F., Bahrāmī, R., & Asadī, M. (2018). Investigating the relationship between spiritual intelligence and emotional intelligence in nursing students of Abadan University of Medical Sciences. *Journal of Community Health Research*, 4(2), 47-56. [Persian]
- Block, J. (2018). *Personality as an affect-processing system: Toward an integrative theory*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Chenārānī, R., Jahānī Eftekhārī, M., Borjī, J., & Esfahānīān, H. (2020). Investigating spiritual intelligence and related factors among students of Neyshabur University of Medical Sciences. *Beyhagh*, 24(4), 73-81. [Persian]
- صدقی، پ، چراغی، ا و ذاکری، م. م. (۱۳۹۹). بررسی اثربخشی آموزش هوش معنوی بر تاب آوری و به زیستی روان شناختی زنان سرپرست خانوار. *مطالعات زن و خانواده*، ۸(۱)، ۱۸۷-۱۵۷.
- عبدالرزاق نژاد، م، نخعی، م و میری م. (۱۳۹۹). بررسی رابطه هوش معنوی و کیفیت زندگی در پرستاران بیمارستان های آموزشی بیرجند. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند*، ۲۷(۳)، ۳۰۱-۳۰۷.
- فرهادی، م، سبزه پرور، ح و قاسمیان، ج. (۱۳۹۷). عدم کارایی ضریب همبستگی پیرسن برای سنجش امنیت رمزنگاری تصویر. *مجله پدافند الکترونیکی و سایبری*، ۶(۲)، ۹۱-۸۳.
- قدم پور، ع، حیدریانی، ل و برزگر بفرویی، م. (۱۳۹۸). اثربخشی درمان مبتنی بر بهبود کیفیت زندگی بر بهزیستی ذهنی، تاب آوری و رضایت زناشویی همسران جانبازان. *مجله طب نظامی*، ۲۱(۱)، ۳۱-۳۲.
- کازمینی، ت و مدرس غروی، م. (۱۳۹۸). رابطه بین ویژگی های شخصیتی و رفتارهای پرخطر در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۱۲(۱)، ۲۶-۱۵.
- کیهانی، م، تقوایی، د، رحیمی، ا و امیرپور، ب. (۱۳۹۳). همسانی درونی و تحلیل عوامل تأییدی مقیاس تاب آوری کانتر- دیویدسون در دانشجویان دختر پرستاری. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۴(۱۰)، ۸۵۹-۸۵۱.
- گروسی فرشی، م. ت. (۱۳۸۰). *هنجاریابی آزمون NEO در نمونه ای از دانشجویان دانشگاه های تبریز و شیراز*. [پایان نامه کارشناسی ارشد یا طرح پژوهشی]. دانشگاه های تبریز و شیراز.
- مظفری، ک. (۱۳۹۶). بررسی ویژگی های شخصیتی دانش آموزان و تاثیر آن بر خودکارآمدی تحصیلی. *همایش ملی علوم انسانی، تهران*.
- نوذری، ع، ثابت، م و بشر دوست، س. (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش مهارت های مدیریت استرس بر رفتارهای پرخطر دانش آموزان دختر. *مجله پژوهش های کاربردی روانشناختی*، ۱۲(۲)، ۳۰۳-۳۱۹.
- وکیل زاده دیزجی، ا، ادیب، ی، دانشور، ز و طالبی، ب. (۱۴۰۰). ساخت و بررسی پایایی و روایی پرسشنامه تکوین هوش معنوی دانش آموزان دوره دوم متوسطه. *دوماهنامه علمی- پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۱۴(۳)، ۸۲-۹۱.
- یارالهی، ن، رحیمی، م و خباز شیرازی، آ. (۱۳۹۷). بررسی رابطه تیپ شخصیتی D و ابعاد آن با افسردگی در دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهرستان شاهین شهر. *مجله روانشناسی و روانپزشکی*.

فهرست منابع

- Abdolrazzāgh Nezhād, M., Nakhaei, M., & Mīrī, M. (2020). Investigating the relationship between spiritual intelligence and quality of life in nurses of Birjand

- children with major thalassemia in Zahedan city. *Journal of Rehabilitation Research in Nursing*, 5(1), 37-43. [Persian]
- Hosseini Ghomī, T., & Jahānbakhshī, Z. (2021). The effectiveness of resilience training on stress and mental health of mothers with intellectually disabled children. *Journal of Counseling and Psychotherapy Culture*, 12(46), 105-228. [Persian]
- Jafari, L., Hejazi, M., & Sobhi, A. (2020). Investigating the relationship between academic resilience and students' academic performance with the mediation of academic meaning. *School Psychology Quarterly*, 9(3), 35-49. [Persian]
- Kāzemīnī, T., & Modares Gharavī, M. (2019). The relationship between personality traits and high-risk behaviors in students of Mashhad University of Medical Sciences. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*, 12(1), 15-26. [Persian]
- Keating, D. P., I. Demidenko, M., & Kelly, D. (2019). Cognitive and neurocognitive development in adolescence. In *Reference Module in Neuroscience and Biobehavioral Psychology*. Elsevier.
- Keyhānī, M., Taghavāeī, D., Rajabī, A., & Amīrpour, B. (2014). Internal consistency and confirmatory factor analysis of the Connor-Davidson Resilience Scale in female nursing students. *Iranian Journal of Medical Education*, 14(10), 851-859. [Persian]
- King, D. B. (2018). Rethinking claims of spiritual intelligence: A definition, model, and measure. Unpublished Master's Thesis, Trent University, Peterborough, Ontario
- King, D. B., & DeCicco, T. L. (2009). A viable model and self-report measure of spiritual intelligence. *International Journal of Transpersonal Studies*, 28(1), 68-85.
- Leone, E., Dorstyn, D. & Ward, L. (2016). Defining resilience in families living with neurodevelopmental disorder: a preliminary examination of walsh's framework. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, Vol. 28, No. 4, pp. 595-608.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1985). Updating Norman's "adequate taxonomy": Intelligence and personality dimensions in natural language and in Connor, K. M., & Davidson, J. R. T. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*, 18(2), 76-82. <https://doi.org/10.1002/da.10113> -1-6
- Daryāzādeh, S., Yāvarī, M., Taghavī Ardakānī, A., Kheyrvāh, D., Sharīf, M. R., Āzādchehr, M. J., & Bāqerī, R. (2021). Investigating the relationship between spiritual intelligence and academic performance of medical interns at Shahid Beheshti Hospital in Kashan. *Horizon of Medical Education Development*, 12(1), 25-33. [Persian]
- Delāvar, A. (2022). *Research methods in psychology and educational sciences* (5th ed.). Tehran: Virayesh Publishing. [Persian]
- Emmons, R.A. (2000). Is spirituality an intelligence? Motivation, cognition, and the psychology of ultimate concern. *The International Journal of the Psychology of Religion*, Vol. 10, No. 1, pp. 3-26
- Esvār, Sh., Esvār, Sh., & Parvīn, A. (2017). Investigating the relationship between spiritual intelligence and emotional intelligence with students' academic achievement. *First International Conference on Development and Promotion of Humanities in Society*, Tehran. [Persian]
- Farhādī, M., Sabzehparvar, H., & Ghasemīān, J. (2018). Inefficiency of Pearson correlation coefficient for measuring image encryption security. *Journal of Electronic and Cyber Defense*, 6(2), 83-91. [Persian]
- Gardner, H. (1999). *Intelligence reframed: Multiple intelligences for the new millennium*. New York: Basic Books .
- Garousi Farshi, M. T. (2001). Standardization of the NEO test in a sample of students from Tabriz and Shiraz universities [Master's thesis or research project]. Tabriz and Shiraz Universities. [Persian]
- Ghadampour, A., Heydārīānī, L., & Barzegar Bafrooī, M. (2019). The effectiveness of quality of life improvement therapy on subjective well-being, resilience, and marital satisfaction of veterans' spouses. *Journal of Military Medicine*, 21(1), 22-31. [Persian]
- Hejjatī, H., Gheysarān, H., & Bakhshānī, N. M. (2018). The relationship between resilience and quality of life in parents of

- spiritual intelligence and resilience. *Journal of Modern Advances in Psychology, Educational Sciences and Education*, 3(26), 63-74. [Persian]
- Sāhebdel, H., Zahrākār, K., & Delāvar, A. (2016). Path analysis of the effect of personality traits, communication characteristics, and cultural contexts on emotional dependence in couples. *Counseling Research Journal*, 57, 4-23. [Persian]
- Sarmad, Z., Hejāzī, A., & Bāzargān Harandī, A. (2022). *Research methods in behavioral sciences*. Tehran: Āgāh Publishing. [Persian]
- Scheffers, F., van Vugt, E., & Moonen, X. (2020). Resilience in the face of adversity in adults with an intellectual disability: A literature review. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, Vol. 33, No. 5, pp. 828-838.
- Sedghī, P., Cherāghī, A., & Zākerī, M. M. (2020). Investigating the effectiveness of spiritual intelligence training on resilience and psychological well-being of female heads of households. *Women and Family Studies*, 8(1), 157-187. [Persian]
- Shabāhang, R., Khosrowjāvīd, M., & Ahmadi, A. (2018). The role of attitude and resilience in predicting quality of life of parents of children with special needs. *Child Mental Health*, 5(3), 11-21. [Persian]
- Shahbāzīān Khūnīgh, Ā., Hasanī, A., & Rashbarī Dībāfar, M. (2019). The diagnostic role of bullying and moral intelligence in the likelihood of suicide among second-grade high school students in Sanandaj city in the academic year 2017-2018: A descriptive study. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*, 18(1), 17-30. [Persian]
- Shāhī, H., Sādeghī Afjeh, Z., & Abbāsābādī, F. (2020). The relationship between attachment styles and self-control with high-risk behaviors in female high school students in Tehran. *Journal of Modern Advances in Behavioral Sciences*, 5(45), 12-24. [Persian]
- Soleymānī, M., Kārgar, M., & Bahādor, S. (2019). Investigating the relationship between resilience with religious orientation and economic status in parents of exceptional children. *First National questionnaires. Journal of Personality and Social Psychology*, 49(3), 710-721.
- Morelli, V., & Nettey, C. (2019). Chapter 1 - Adolescent health screening: Toward a more holistic approach. In V. Morelli (Ed.), *Adolescent Health Screening: an Update in the Age of Big Data* (pp. 1-5). Elsevier.
- Mozafarī, K. (2017). Investigating students' personality traits and their effect on academic self-efficacy. *National Conference on Humanities*, Tehran. [Persian]
- Mylant, M., Ide, B., Cuevas, E., & Meehan, M. (2018). Adolescent children of alcoholics: Vulnerable or resilient?. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, Vol. 8, No. 2, pp. 57-64.
- Nozārī, A., Sābet, M., & Bashardoust, S. (2021/1400). The effectiveness of stress management skills training on high-risk behaviors in female students. *Journal of Applied Psychological Research*, 12(2), 303-319. [Persian]
- Oshio, A., Taku, K., Hirano, M., & Saeed, G. (2018). Resilience and Big Five personality traits: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 127, 54-60. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.01.048>
- Ozawa, C., Suzuki, T., Mizuno, Y., Tarumi, R., Yoshida, K., Fujii, K., ... & Uchida, H. (2017). Resilience and spirituality in patients with depression and their family members: A cross-sectional study. *Comprehensive Psychiatry*, No. 77, pp. 53-59.
- Rahmatī, F., Yamīnī, M., & Mahdīān, H. (2021). Determining the mediating role of academic motivation in the relationship between intelligence beliefs and academic resilience among female high school students in Bojnourd. *Scientific Quarterly of Educational Research Journal of Islamic Azad University, Bojnourd Branch*, 16(66), 81-94. [Persian]
- Rashīdī, Sh., Vahābī, A., Sayādī, M., Ahmadiān, M., Sayād, S., Latīfī, Sh., et al. (2020). Investigating the level of spiritual intelligence and related factors among women in Sanandaj city in 2017. *Zanco Journal of Medical Sciences*, 21(71), 18-27. [Persian]
- Sādeghzādeh, S., & Hedāyat, F. (2020). A meta-analysis of the relationship between

- Vakīlzādeh Dīzjī, A., Adīb, Y., Dāneshvar, Z., & Talebī, B. (2021). Construction and evaluation of the reliability and validity of the Spiritual Intelligence Development Questionnaire for second-grade high school students. *Scientific-Research Bimonthly Journal of Educational Strategies in Medical Sciences*, 14(3), 82-91. [Persian]
- Yārāllāhī, N., Rahīmī, M., & Khabbāz Shīrāzī, A. (2018). Investigating the relationship between type D personality and its dimensions with depression in female second-grade high school students in Shahinshahr city. *Journal of Psychology and Psychiatry*. [Persian]
- Zabīhollāhzādeh, F., Rashvand, P., & Nemat Tāvūsī, M. (2019). The effectiveness of parent-centered mindfulness-based cognitive-behavioral therapy on resilience and emotional self-regulation of mothers of adolescents with hyperactivity disorder. *Journal of Rooyesh-e-Ravanshenasī*, 8(12), 31-38. [Persian]
- Conference on Exceptional Children from the Perspective of Educational Psychology, Cognitive and Pathological Sciences, Ahvaz. [Persian]
- Soltānī Nezhād, A., & Hājī Beygī, R. A. (2021). Investigating the effect of personality traits on students' resilience (Case study: Imam Hossein University of Officers and Guards Training). *Scientific Bimonthly Journal of Islamic Revolution Guard Training*, 10(21), 81-111. [Persian]
- Thomas, L. J., & Asselin, M. (2018). Promoting resilience among nursing students in clinical education. *Nurse Education in Practice*, No. 28, pp. 231-234.
- Toland, J., & Carrigan, D. (2011). Educational psychology and resilience: New concept, new opportunities. *School Psychology International*, Vol. 32, No. 1, pp. 95-106.
- Torbatī Nezhād, H., & Alīmōrādī, S. (2020). Investigating the relationship between spiritual intelligence and academic achievement with the mediating role of motivation in first-grade high school students. *Journal of Studies and Research in Behavioral Sciences*, 2. [Persian]